

Вступ	5
РОЗДІЛ I. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА.	7
1.1. Теорія облікової науки	7
1.1.1. Теорія обліку у формуванні мислення сучасного обліковця	8
1.1.2. Про теорії та підходи у бухгалтерському обліку, верифікація облікових теорій	16
1.1.3. Парадигми у обліку	22
1.1.4. Бухгалтерський облік: в пошуках наукового знання	27
1.2. Методологія та моделювання у обліковій науці	32
1.2.1. Методологія та методика облікової науки	33
1.2.2. Постулати та принципи, що визначають облікову методологію	39
1.2.3. Моделювання — метод обліку чи метод його пізнання?	42
1.2.4. Види та форми облікових моделей	48
1.3. Системний підхід у науковому пізнанні обліку	53
1.3.1. Системність — метод наукового пізнання обліку як об'єкту дослідження	53
1.3.2. Ознаки та елементи системності бухгалтерського обліку	57
1.3.3. Облікова система під впливом чинників оточуючого середовища	61
1.4. Облік як інформаційна система моделювання економічних процесів	65
1.4.1. Місце обліку у підготовці інформації для користувачів	65
1.4.2. Суб'єкти і користувачі системи бухгалтерського обліку	69
1.4.3. Облікова система в умовах тенденції інституціоналізації обліку	72
РОЗДІЛ II. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОБЛІКУ	78
2.1. Понятійний апарат бухгалтерського обліку	78
2.1.1. Категорії бухгалтерського обліку: принцип систематизації	78
2.1.2. Категорії теоретичного спрямування	80
2.1.3. Категорії практичного спрямування	84
2.1.4. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку	91
2.2. Методологічні основи бухгалтерського обліку	99
2.2.1. Загальний економічний підхід	99
2.2.2. Капітал: об'єкт обліку чи інструмент його організації	105
2.2.3. Логіка відображення кругообігу капіталу у системі бухгалтерських рахунків	112

Вступ	5
РОЗДІЛ I. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА.	7
1.1. Теорія облікової науки	7
1.1.1. Теорія обліку у формуванні мислення сучасного обліковця	8
1.1.2. Про теорії та підходи у бухгалтерському обліку, верифікація облікових теорій	16
1.1.3. Парадигми у обліку	22
1.1.4. Бухгалтерський облік: в пошуках наукового знання	27
1.2. Методологія та моделювання у обліковій науці	32
1.2.1. Методологія та методика облікової науки	33
1.2.2. Постулати та принципи, що визначають облікову методологію	39
1.2.3. Моделювання — метод обліку чи метод його пізнання?	42
1.2.4. Види та форми облікових моделей	48
1.3. Системний підхід у науковому пізнанні обліку	53
1.3.1. Системність — метод наукового пізнання обліку як об'єкту дослідження	53
1.3.2. Ознаки та елементи системності бухгалтерського обліку	57
1.3.3. Облікова система під впливом чинників оточуючого середовища	61
1.4. Облік як інформаційна система моделювання економічних процесів	65
1.4.1. Місце обліку у підготовці інформації для користувачів	65
1.4.2. Суб'єкти і користувачі системи бухгалтерського обліку	69
1.4.3. Облікова система в умовах тенденції інституціоналізації обліку	72
РОЗДІЛ II. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ОБЛІКУ	78
2.1. Понятійний апарат бухгалтерського обліку	78
2.1.1. Категорії бухгалтерського обліку: принцип систематизації	78
2.1.2. Категорії теоретичного спрямування	80
2.1.3. Категорії практичного спрямування	84
2.1.4. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку	91
2.2. Методологічні основи бухгалтерського обліку	99
2.2.1. Загальний економічний підхід	99
2.2.2. Капітал: об'єкт обліку чи інструмент його організації	105
2.2.3. Логіка відображення кругообігу капіталу у системі бухгалтерських рахунків	112

2.3. Техніка, технологія і організація обліку	116
2.3.1. Технологія облікового процесу або бухгалтерська процедура	117
2.3.2. Форма обліку у контексті бухгалтерської процедури	123
2.3.3. Два поняття форми організації обліку	128
РОЗДІЛ III. ПРОТИРІЧЧЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ — ПІДҐРУНТЯ ЗМІНИ ПАРАДИГМ І КОНЦЕПЦІЙ	133
3.1. Протиріччя практики — зміна парадигм	133
3.1.1. Класифікація чинників, що викликають протиріччя облікової методології	133
3.1.2. Практика — інститут протиріч та проблем облікової методології та звітності	135
3.1.3. Чи насправді ми сплачуємо податок з доданої вартості?	142
3.2. Систематизація проблем та означення підходів до їх вирішення	148
3.2.1. Спроба систематизації проблем	148
3.2.2. Проблеми оцінки об'єктів обліку	156
3.2.3. Проблеми калькуляції оцінок або проблеми собівартості	165
3.3. Види обліку у забезпеченні інституційних запитів	173
3.3.1. Види обліку: новітня інтерпретація	174
3.3.2. Класифікація видів обліку	180
3.3.3. Управлінський облік чи управлінська стратегія?	184
РОЗДІЛ IV. ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ТА ПОБУДОВА ПАРАДИГМ	192
4.1. Концептуалізація розвитку бухгалтерського обліку	192
4.1.1. Аналіз концептуальних основ та концепцій обліку	192
4.1.2. Концептуалізація гармонізації обліку або наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності	198
4.1.3. Концептуальний підхід до формування облікової теорії	203
4.2. Облікове забезпечення інституційних запитів	209
4.2.1. Інституційне регулювання обліку і звітності	210
4.2.2. Облікова політика як внутрішній регулюючий інститут	213
4.2.3. Облік у «рульовому колесі менеджменту»	218
4.2.4. Бухгалтерський облік як база даних для податкової звітності	222
4.3. Формування концепцій та побудова парадигм	225
4.3.1. Логіка формування концептуальних основ системи бухгалтерського обліку	226
4.3.2. Концепція інтегрованого виду обліку для будь-яких видів звітності	234
4.3.3. Наукове означення парадигми сучасної теорії бухгалтерського обліку	248
Висновки	256
Список використаних джерел	259
Скорочення у монографії	295
Додатки	296

2.3. Техніка, технологія і організація обліку	116
2.3.1. Технологія облікового процесу або бухгалтерська процедура	117
2.3.2. Форма обліку у контексті бухгалтерської процедури	123
2.3.3. Два поняття форми організації обліку	128
РОЗДІЛ III. ПРОТИРІЧЧЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ — ПІДҐРУНТЯ ЗМІНИ ПАРАДИГМ І КОНЦЕПЦІЙ	133
3.1. Протиріччя практики — зміна парадигм	133
3.1.1. Класифікація чинників, що викликають протиріччя облікової методології	133
3.1.2. Практика — інститут протиріч та проблем облікової методології та звітності	135
3.1.3. Чи насправді ми сплачуємо податок з доданої вартості?	142
3.2. Систематизація проблем та означення підходів до їх вирішення	148
3.2.1. Спроба систематизації проблем	148
3.2.2. Проблеми оцінки об'єктів обліку	156
3.2.3. Проблеми калькуляції оцінок або проблеми собівартості	165
3.3. Види обліку у забезпеченні інституційних запитів	173
3.3.1. Види обліку: новітня інтерпретація	174
3.3.2. Класифікація видів обліку	180
3.3.3. Управлінський облік чи управлінська стратегія?	184
РОЗДІЛ IV. ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ТА ПОБУДОВА ПАРАДИГМ	192
4.1. Концептуалізація розвитку бухгалтерського обліку	192
4.1.1. Аналіз концептуальних основ та концепцій обліку	192
4.1.2. Концептуалізація гармонізації обліку або наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності	198
4.1.3. Концептуальний підхід до формування облікової теорії	203
4.2. Облікове забезпечення інституційних запитів	209
4.2.1. Інституційне регулювання обліку і звітності	210
4.2.2. Облікова політика як внутрішній регулюючий інститут	213
4.2.3. Облік у «рульовому колесі менеджменту»	218
4.2.4. Бухгалтерський облік як база даних для податкової звітності	222
4.3. Формування концепцій та побудова парадигм	225
4.3.1. Логіка формування концептуальних основ системи бухгалтерського обліку	226
4.3.2. Концепція інтегрованого виду обліку для будь-яких видів звітності	234
4.3.3. Наукове означення парадигми сучасної теорії бухгалтерського обліку	248
Висновки	256
Список використаних джерел	259
Скорочення у монографії	295
Додатки	296

Як відомо, бухгалтерський облік є одним із інструментів системи управління підприємством (фірмою або компанією), які разом складають економіку будь-якої країни. Саме завдяки його методам і прийомам здійснюється процес висвітлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення та передачі інформації про господарську діяльність підприємства (фірми, компанії) зацікавленим користувачам (зовнішнім та внутрішнім) за їхніми запитами.

Ці запити ставляться до облікової інформації через регулятори законодавчого та нормативно-правового характеру як на державному, так і на міждержавному рівні, які у сучасних умовах розвитку економіки називають інститутами. Реалізуючи ці регулятори, бухгалтерський облік стає одним із них, забезпечуючи зв'язок усіх ланок інформаційної економічної системи. У ній він виступає як універсальна мова бізнесу, саме через нього відбувається вплив транснаціональних корпорацій на світову економіку.

Щоб бути важливим інструментом економіки, облік має спиратися на потужний фундамент. Цим фундаментом була і є облікова теорія. На жаль, вона на сучасному етапі розвитку обліку навіть в учбовому процесі більше не згадується. Тим часом, саме за допомогою теорії виробляється сукупність певних концепцій, що формують систему уявлень про явища, які вона дозволяє пояснити і передбачити. Безумовно, таким явищем можна вважати і бухгалтерський облік, у зв'язку з чим виникає необхідність розширення його традиційної теорії і включення до неї елементів, що раніше не мали прямого відношення.

Зокрема, переміщення до обліку сучасної інституційної парадигми із економіки призвело до виникнення тенденції його інституціоналізації. Це багато в чому пов'язано із спробою більш глибокого осмислення реальних процесів функціонування обліку як одного із інститутів економічної системи, що в деякій мірі змінює його загальноприйняті класичні концепції і парадигми. Інституційний підхід викликав появу у обліку нових об'єктів, а ті в свою чергу тягнуть за собою переосмислення предмету бухгалтерського обліку, зміну концептуальних основ, осучаснення облікової теорії. Ось чому дослідження обліку за цими напрямками є важливим шляхом його розвитку, який дає змогу показати, як у взаємозв'язку та взаємодії існуючої практики та теорії реалізується

Як відомо, бухгалтерський облік є одним із інструментів системи управління підприємством (фірмою або компанією), які разом складають економіку будь-якої країни. Саме завдяки його методам і прийомам здійснюється процес висвітлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення та передачі інформації про господарську діяльність підприємства (фірми, компанії) зацікавленим користувачам (зовнішнім та внутрішнім) за їхніми запитами.

Ці запити ставляться до облікової інформації через регулятори законодавчого та нормативно-правового характеру як на державному, так і на міждержавному рівні, які у сучасних умовах розвитку економіки називають інститутами. Реалізуючи ці регулятори, бухгалтерський облік стає одним із них, забезпечуючи зв'язок усіх ланок інформаційної економічної системи. У ній він виступає як універсальна мова бізнесу, саме через нього відбувається вплив транснаціональних корпорацій на світову економіку.

Щоб бути важливим інструментом економіки, облік має спиратися на потужний фундамент. Цим фундаментом була і є облікова теорія. На жаль, вона на сучасному етапі розвитку обліку навіть в учбовому процесі більше не згадується. Тим часом, саме за допомогою теорії виробляється сукупність певних концепцій, що формують систему уявлень про явища, які вона дозволяє пояснити і передбачити. Безумовно, таким явищем можна вважати і бухгалтерський облік, у зв'язку з чим виникає необхідність розширення його традиційної теорії і включення до неї елементів, що раніше не мали прямого відношення.

Зокрема, переміщення до обліку сучасної інституційної парадигми із економіки призвело до виникнення тенденції його інституціоналізації. Це багато в чому пов'язано із спробою більш глибокого осмислення реальних процесів функціонування обліку як одного із інститутів економічної системи, що в деякій мірі змінює його загальноприйняті класичні концепції і парадигми. Інституційний підхід викликав появу у обліку нових об'єктів, а ті в свою чергу тягнуть за собою переосмислення предмету бухгалтерського обліку, зміну концептуальних основ, осучаснення облікової теорії. Ось чому дослідження обліку за цими напрямками є важливим шляхом його розвитку, який дає змогу показати, як у взаємозв'язку та взаємодії існуючої практики та теорії реалізується

ся пізнання об'єктів і процесів, явищ і дій, що мають місце у бухгалтерському обліку.

В результаті пізнання створюється все нове й нове знання, що відбувається і в обліковій науці, необхідність розвитку котрої диктують чинники суцільної глобалізації суспільств і економік. У зв'язку з цим і виникає потреба перегляду та суттєвого її удосконалення, особливо в епоху комп'ютерних технологій. Останні дозволяють створити систему такої інтегрованої інформації, яка без розмежування обліку на різні його види, задовольнятиме інформаційні запити будь-яких інституцій або користувачів. Під цю систему слід підвести міцний фундамент, яким може стати сучасна облікова теорія.

Виходячи з цього метою проведеного дослідження стало вироблення нової концепції бухгалтерського обліку, адекватної вимогам ринкової економіки за запитами різних інституцій та користувачів, яка базується на сучасній парадигмі облікової мета-теорії.

Монографія призначена для науковців, студентів економічних вузів III–IV рівнів акредитації, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит», працівників обліку.

ся пізнання об'єктів і процесів, явищ і дій, що мають місце у бухгалтерському обліку.

В результаті пізнання створюється все нове й нове знання, що відбувається і в обліковій науці, необхідність розвитку котрої диктують чинники суцільної глобалізації суспільств і економік. У зв'язку з цим і виникає потреба перегляду та суттєвого її удосконалення, особливо в епоху комп'ютерних технологій. Останні дозволяють створити систему такої інтегрованої інформації, яка без розмежування обліку на різні його види, задовольнятиме інформаційні запити будь-яких інституцій або користувачів. Під цю систему слід підвести міцний фундамент, яким може стати сучасна облікова теорія.

Виходячи з цього метою проведеного дослідження стало вироблення нової концепції бухгалтерського обліку, адекватної вимогам ринкової економіки за запитами різних інституцій та користувачів, яка базується на сучасній парадигмі облікової мета-теорії.

Монографія призначена для науковців, студентів економічних вузів III–IV рівнів акредитації, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит», працівників обліку.